

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Εμμ. Ροΐδη: «**Μονόλογος ευαισθήτου**»
(Κ.Ν.Α., Β΄ Λυκείου, σσ. 151-154)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Ποιες όψεις της κοινωνίας της εποχής του Ροΐδη, που έχουν εκλείψει από τη δική μας, μπορείτε να επισημάνετε στο κείμενο;
2. Ποιες όψεις της κοινωνίας της εποχής του Ροΐδη, που επιβιώνουν στη δική μας, μπορείτε να επισημάνετε στο κείμενο;
3. Ποια στοιχεία του κειμένου αποκαλύπτουν ότι πρόκειται για χρονογράφημα;
4. Να ανασυνθέσετε με δικά σας λόγια σ' ένα κείμενο έκτασης 100 περίπου λέξεων την «περιρρέουσα ατμόσφαιρα»¹ της εποχής του Ροΐδη, αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που διαβάσατε.
5. Με ποια έννοια οι θεωρίες των Σπένσερ και Δαρβίνου εξυπηρετούν τις θέσεις του «ευαισθήτου» για την ελεημοσύνη;

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάμευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Πώς θα χαρακτηρίζατε το ύφος του συγγραφέα;
2. Τι πετυχαίνει ο συγγραφέας με τη χρήση του α΄ προσώπου;
3. Πώς κρίνετε τη γλώσσα του συγγραφέα;
4. Το χρονογράφημα αυτό, αν και γράφτηκε πριν από 100 περίπου χρόνια, διατηρεί και σήμερα τη επικαιρότητά του. Συμφωνείτε με την άποψη αυτή;

---

¹ Όρος τον οποίο εισήγαγε ο Ροΐδης και σημαίνει το περιβάλλον (κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό κ.λπ.) που συμβάλλει καθοριστικά στη διαμόρφωση των ενεργειών και επιτευγμάτων του ανθρώπου. Πρβλ. Εμμ. Ροΐδη, *Άπαντα*, Β΄ τόμος (1868-1879), φιλολογική επιμέλεια Άλκης Αγγέλου, *Φιλολογική βιβλιοθήκη* 1, Αθήνα 1978, σσ. 101, 236-244, 256, 269, 274.

5. Ο μονόλογος ευαισθήτου, μέσα από την αριστοτεχνική Ροϊδική ειρωνεία, μετατρέπεται σε μονόλογο αναισθήτου. Συμφωνείτε με αυτό το σχόλιο; Δικαιολογήστε την άποψή σας.
6. Στο «Μονόλογο ευαισθήτου» ο Ροΐδης μέσα από τη θαυμαστή του σάτιρα στηλιτεύει το φαρισαϊσμό της εποχής του. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε αυτή την κρίση, έχοντας ως βάση και αφετηρία το εξεταζόμενο κείμενο.

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. *«Μ' έκαμεν ο θεός παραπολύ ευαίσθητον»* (παρ. 1):
Είναι πράγματι ευαίσθητος ο αφηγητής;
2. Εσείς πώς θα χαρακτηρίζατε τον αφηγητή; Αιτιολογήστε με συντομία τους χαρακτηρισμούς σας.
3. Γιατί ο αφηγητής αποφεύγει να πάει σε κηδείες;
4. *«Τας συγκινήσεις εύκολον είναι να τας αποφύγω να μη τρώγω όμως αστακόν θα ήτο θυσία (...) μεγάλη...»* (παρ. 1).
Τι θέλει να δηλώσει μέσα από αυτή τη σύνδεση (των συγκινήσεων με τον αστακό) ο συγγραφέας;
5. Για ποιους λόγους ο αφηγητής δεν θέλει να παρευρίσκεται ως μάρτυς σε μονομαχίες;
6. *«Αλλ' εγώ είμαι ευαίσθητος, και μόνη η ιδέα ότι ημπορεί ο φίλος μου να πάθη, με κάμνει ν' ανατριχιάζω»*.
Η φράση αυτή επιβεβαιώνεται ή μήπως αναιρείται απ' όσα ακολουθούν στην ίδια παράγραφο; Αιτιολογήστε την άποψή σας.
7. Γιατί ο αφηγητής πήρε την απόφαση να μη δανείζει χρήματα;
8. Γιατί ο αφηγητής έπαψε να δίνει ελεημοσύνη σε όσους την είχαν ανάγκη;
9. Πώς κρίνετε τις απόψεις του «ευαισθήτου» για την επαιτεία;
10. Πότε και γιατί παντρεύτηκε ο «ευαίσθητος»;
11. α) Ποιοι λόγοι οδήγησαν τον «ευαίσθητο» στο γάμο;
β) Η νύφη επιβεβαίωσε ή διέψευσε τις προσδοκίες του;
12. Πώς φέρθηκε ο «ευαίσθητος», όταν αρρώστησε η γυναίκα του;
13. Αγαπούσε, κατά τη γνώμη σας, ο «ευαίσθητος» τη γυναίκα του;

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Ανδρέας Λασκαράτος, *Ιδού ο άνθρωπος, Ο ασυνείδητος*

«Αναισθητεί στις δυστυχίες των άλλων· επειδή η ασυνειδησία του δεν του επιτρέπει να βαλθεί στη θέση τους, και να αισθανθεί το καύμα τους.

Του είναι αδιάφορο το καλό ή το κακό των άλλων, όταν δεν συνδέεται με το ειδικό του συμφέρον. Και είναι χτήνος του οποίου η ψυχική ασχημία σκεπάζεται από τη μορφή την ανθρώπινη.

Έχει δε ο ασυνείδητος χαρακτηριστικό ειδικό του ότι, δεν παραδέχεται δια τον εαυτό του βαθμόν ευσυνειδησίας κατώτερο του υψίστου».

(απόσπασμα)

Πώς χειρίζεται το θέμα του ο Ανδρέας Λασκαράτος; Σε τι διαφέρει αυτός ο χειρισμός από τον αντίστοιχο του Ροΐδη;

Ελ. Βακαλό, «Πώς έγινε ένας κακός άνθρωπος»

«Θα σας πω πως έγινε

Έτσι είναι η σειρά

*Ένας μικρός καλός άνθρωπος αντάμωσε στο δρόμο του έναν
χτυπημένο.*

Τόσο δα μακριά από κείνον ήταν πεσμένος και λυπήθηκε

Τόσο πολύ λυπήθηκε

που ύστερα φοβήθηκε

*Πριν κοντά του να πλησιάσει για να σκύψει να τον πιάσει,
σκέφτηκε καλύτερα*

Τι τα θες τι τα γυρεύεις

*Κάποιος άλλος θα βρεθεί από τόσους εδώ γύρω, να ψυχοπονέσει
τον καημένο*

Και καλύτερα να πούμε

Ούτε πως τον έχω δει

Και επειδή φοβήθηκε

Έτσι συλλογίστηκε

Τάχα δεν θα είναι φταίχτης, ποιον χτυπούν χωρίς να φταίξει;

*Και καλά του κάνουνε αφού ήθελε να παίξει με τους άρχοντες
Άρχισε λοιπόν και κείνος
Από πάνω να χτυπά
Αρχή του παραμυθιού καλημέρα σας»*

Πώς κλιμακώνεται η αντίδραση του ήρωα του ποιήματος στο θέαμα του τραυματισμένου συνανθρώπου του; Τι υποκρύπτει αυτή η συμπεριφορά;

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Ειρωνεία είναι το να προσποιείται κάποιος ότι υποστηρίζει το αντίθετο από εκείνο που πραγματικά πιστεύει. Σε ποια σημεία του κειμένου θα λέγατε ότι ο συγγραφέας ειρωνεύεται; Να εξηγήσετε σε κάθε περίπτωση σε τι έγκειται η ειρωνεία.
2. Πώς αντιλαμβάνεται ο αφηγητής την ευαισθησία;
3. Σας αρέσει το χιούμορ του Ροΐδη; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
4. Να βρείτε τι έχει επικρατήσει σήμερα να σημαίνει η λέξη σοφιστεία και να δείξετε εάν οι συλλογισμοί του «ευαισθήτου» θα μπορούσαν να ονομασθούν έτσι.
5. α) Αφού διαβάσετε προσεκτικά το «Μονόλογο ευαισθήτου», να επισημάνετε εκείνα τα χωρία που σας φάνηκαν αστεία.
β) Τι ήταν εκείνο που σας προκάλεσε το γέλιο σε κάθε περίπτωση;
γ) Τέλος, να προσπαθήσετε να απαντήσετε στο ερώτημα:
Σε τι συνίσταται το χιούμορ του Ροΐδη;²
6. α) Πώς φέρεται ο «ευαίσθητος» του κειμένου;
β) Πώς τον χαρακτηρίζετε;
γ) Πώς αντιλαμβάνεστε εσείς την ευαισθησία;

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Αφού διαβάσετε προσεκτικά την προτελευταία παράγραφο του κειμένου, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

---

² Θα μπορούσε να σας βοηθήσει η κατηγοριοποίηση που υπάρχει στο βιβλίο της Έκφρασης-Έκθεσης της Α΄ Λυκείου σχετικά με το τι είναι εκείνο που μας προκαλεί συνήθως το γέλιο. Σε ποια από τις κατηγορίες που αναφέρονται εκεί θα κατατάσσατε το χιούμορ του Ροΐδη; (Βλ. Έκφραση - Έκθεση για το Λύκειο, τεύχος Α΄, Ο.Ε.Δ.Β., σσ. 319-320).

- α) Ποιες αντιλήψεις υπήρχαν για το γάμο στην εποχή του Ροΐδη;
β) Έχουν αλλάξει οι αντιλήψεις αυτές στην εποχή μας;
2. Στο «*Μονόλογο ευαίσθητου*» ο «ευαίσθητος» εκφράζει ορισμένες απόψεις σχετικά με το φαινόμενο της επαιτείας, η οποία, όπως τότε, έτσι και σήμερα είναι εξαιρετικά διαδεδομένη.
Να γράψετε έναν υποθετικό διάλογο (έκτασης περίπου 600 λέξεων) ανάμεσα σε κάποιον ο οποίος βοηθάει τους αναξιοπαθόντες και σε κάποιον που αρνείται να το κάνει. Σε αυτόν το διάλογο να αξιοποιήσετε και τα επιχειρήματα του «ευαίσθητου» για την επαιτεία και τελικά να προτείνετε λύσεις για την εξάλειψη των αιτιών αυτού του φαινομένου.
3. Να μελετήσετε τις απόψεις του σοφιστή Θρασυμάχου για τη δικαιοσύνη και την αδικία (Πλάτωνος *Πολιτεία* 338c-339a και 343b-344c) και να δείξετε εάν και κατά πόσον σχετίζονται με τις απόψεις του «ευαίσθητου» του Ροΐδη.
4. Να μελετήσετε *Το γέλιο* του Ανρί Μπερζόν σε μετάφραση Νίκου Καζαντζάκη και να συνθέσετε ένα μικρό δοκίμιο 300 λέξεων με θέμα την αναγκαιότητα του γέλιου στη ζωή μας.³

---

³ Μπορείτε ακόμη να λάβετε υπόψη σας όσα αναφέρονται για το κωμικό στο βιβλίο της Έκφρασης - Έκθεσης της Α' Λυκείου (βλ. *Έκφραση - Έκθεση για το Λύκειο*, τεύχος Α', Ο.Ε.Δ.Β., σσ. 313-321).

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία (45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: .....

ΤΑΞΗ: ..... ΤΜΗΜΑ: .....

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Εμμ. Ροΐδη, «Μονόλογος ευαισθήτου»

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ: .....

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Ποιες όψεις της κοινωνίας του Ροΐδη, που έχουν εκλείψει από τη δική μας, μπορείτε να επισημάνετε στο κείμενο;

.....

Μονάδες 3

2. Πώς θα χαρακτηρίζατε το ύφος του συγγραφέα;

.....

Μονάδες 4

3. Το χρονογράφημα αυτό, αν και γράφτηκε πριν από 100 περίπου χρόνια, διατηρεί και σήμερα την επικαιρότητά του. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

.....

Μονάδες 6

4. «Αλλ' εγώ είμαι ευαίσθητος, και μόνη η ιδέα ότι ημπορεί ο φίλος μου να πάθη, με κάμνει ν' ανατριχιάζω»

Η φράση αυτή επιβεβαιώνεται ή μήπως αναιρείται απ' όσα ακολουθούν στην ίδια παράγραφο; Αιτιολογήστε την άποψή σας.

.....

Μονάδες 3

5. Σας αρέσει το χιούμορ του Ροΐδη; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.

.....

Μονάδες 4